

ERGENLERDE YETERLİK ALGISI VE AKRAN İLİŞKİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi

2023

Araştırma Koordinatörü

Neslihan EŐSİZ

Araştırma Ekibi

Nazire BAĞLIK

Neslihan EŐSİZ

Bu araştırma Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü tarafından yürütülmüştür. Araştırma ile ilgili soru, görüő ve önerileriniz için aşağıda sunulan iletişim kanallarından bizlere ulaőabilirsiniz.

Adres: Gazipaőa Mah. Mehmet Aydın Dokuyan Cad. 15 Temmuz Őehitleri İmam Hatip Lisesi
Ek binası Blok No: 7/2

Orhaneli / BURSA

Telefon: 0551 643 17 27

e-posta: ramorhaneli@gmail.com

instagram: @orhaneliram

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini kapsayan, hızlı bir fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişim dönemidir. Bu evre, bireyin kimlik oluşumu, özerklik kazanma ve toplumsal rollerini anlama sürecini içerir. Ergenlik dönemindeki gençler, bir dizi gelişimsel görevle karşılaşır ve bu görevlerin başarıyla tamamlanması, sağlıklı bir yetişkinlik dönemine geçiş için kritiktir (Çifçi, 2012; Aral, 2016). Bu görevlerde karşılaşılan zorluklar bireylerin sonraki yaşam dönemlerinde de yaşayacağı zorluklar hakkında bizlere fikir verebilir.

Yetkinlik yaş ile ve o yaşa ait gelişimsel görevlerle bağlantılı olarak değerlendirilir. Çocukluk ve ergenlik döneminde yeterlik akademik alanda başarılı olma, sosyal olarak yetkinlik ve kurallara uyma davranışları gibi gelişimsel görevler ile ilişkilidir. Ergenlik dönemi sonrasında ise mesleki ve duygusal yeterlik gibi görevler de bu çok boyutlu sürece eklenmektedir. Dolayısıyla yeterlik dediğimiz şey durağan değil dinamik bir süreçtir (Masten ve arkadaşları, 1995, aktaran Aslan, 2017). Ergenlik dönemindeki yeterlik, gençlerin kendilerini yetkin hissetme düzeyini ifade eder. Bu dönemde, gençler, akademik, sosyal ve kişisel becerilerini geliştirme ihtiyacıyla karşı karşıya kalır. Akademik yeterlik, gençlerin eğitim ortamında başarılı olma ve akademik hedeflerini gerçekleştirme yeteneğiyle ilgilidir. Araştırmalar, ergenlik dönemindeki akademik yeterliğin, gençlerin motivasyonu, özsaygısı, akademik başarısı ve geleceğe yönelik planları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Wigfield ve Eccles, 2000, aktaran Ekici ve Ergene, 2017). Sosyal yeterlik, ergenlik dönemindeki gençlerin sosyal becerilerini kullanma ve sosyal ortamlarda başarılı bir şekilde etkileşimde bulunma yeteneğini ifade eder. Gençler, arkadaşlık ilişkileri, akran grupları ve sosyal normlara uyum sağlama sürecinde önemli zorluklarla karşılaşır. Sosyal yeterlik, gençlerin kendilerini başkalarıyla ilişkilendirme yeteneklerini ve olumlu sosyal etkileşimlerde bulunma becerilerini içerir. Yetersiz sosyal becerilere sahip olma durumu, ergenlerde sosyal izolasyon, düşük özsaygı ve psikolojik sorunlar gibi olumsuz sonuçlara neden olabilir (Bacanlı ve Burkal, 2015; Erten, 2018).

Sağlıklı ve mutlu bir yetişkin olabilmesi için bireylerin ergenlik döneminde akranları ile daha çok zaman geçirerek geniş bir arkadaşlık ağı ve uyum sağladığı bir arkadaş grubu oluşturarak destek ve arkadaşlık arayışı içinde olabilmesi önemlidir (Parke ve Ladd, 2016, aktaran Aslan, 2017). Araştırmalar akran ilişkilerinin ergen için önemli bir koruyucu kaynak olduğunu ve sosyal uyumu için gerekli olduğunu göstermektedir (Newcomb ve Bagwel, 1995; Hartup, 1996; Dekovic ve Meeus, 1997, aktaran Aslan, 2017).

Ergenlik dönemindeki gençler, akranlarıyla olan ilişkileri üzerinden sosyal becerilerini geliştirir ve sosyal kimliklerini inşa eder. Akran ilişkileri, gençlerin yaşlılarıyla kurdukları etkileşimleri içerir ve ergenlerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Gençler, arkadaşlık bağları, grup üyeliği, popülerlik, kabul görme ve dışlanma gibi faktörlerle ilgili çeşitli deneyimler yaşarlar. Araştırmalar, sağlıklı akran ilişkilerinin gençlerin psikolojik iyilik hali, özsaygı ve sosyal becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir (Köksal ve Aydın, 2011; Aydın, 2019). Arkadaşlık ilişkileri, ergenlik dönemindeki gençlerin en önemli sosyal bağlarından biridir. Arkadaşlar, gençlerin destek aldığı, duygusal bağlar kurduğu ve sosyal kimliklerini inşa eden bir ortamdır. Ergenlik dönemindeki arkadaşlık ilişkileri, gençlerin özsaygısı, sosyal becerileri, duygusal uyum ve akademik başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca, ergenlik dönemindeki arkadaşlık ilişkileri, gençlerin sosyal ve duygusal gelişimlerini etkileyen risk ve koruyucu faktörlerin bir kaynağı olabilir (Toker-Gökçe ve Demir-Moğulkoç, 2014; Yıldırım, 2021).

Ergenlerde yeterlilik algısı ile akran ve arkadaş ilişkileri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Bu tür çalışmalar, ergenlerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimleri arasındaki bağlantıları anlamak açısından önemlidir. Bukowski, W. M., Sippola, L. K., & Newcomb, A. F. (2000) araştırmalarında ergenlik dönemindeki gençlerin akran ilişkilerindeki çeşitlilik ve cinsiyet farklılıklarını araştırmaktadır. Gençlerin arkadaşlık ilişkilerinde kendilerini yeterli hissetmeleri, akran ilişkilerindeki tercihlerini ve etkileşimlerini şekillendiren önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Aydın ve Uz Baş, A. (2015) lise öğrencilerinin mutluluğunun psikososyal göstergeleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Öz-yeterlik, akran ilişkileri ve sosyal onay ihtiyacı psikososyal göstergeler olarak ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, ergen mutluluğu ile öz-yeterlik, akran ilişkileri ve sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve öz-yeterlik, akran ilişkileri ve sosyal onay ihtiyacının ergen mutluluğunun toplam varyansının %54'ünü açıkladığı bulunmuştur.

Araştırmacılar arkadaşı olmayan altıncı sınıf öğrencilerinin, bir ya da daha fazla arkadaşı olan akranlarına göre daha az olumlu sosyal davranış gösterdiklerini aynı zamanda da akademik başarılarının da daha düşük olduğunu göstermiştir (Ayhan, 2013, aktaran Han, 2018).

Akrana bağlılığın belirleyicilerini incelemeyi hedefleyen bir çalışma ise kız çocukların erkek çocuklardan daha fazla akranlarına bağlandığını ve akran bağlılığının en güçlü yordayıcısının da anneye bağlanma olduğunu göstermiştir (Günaydın ve Yöndem, 2007, aktaran Aslan, 2017). Ebeveynlerine bağlanan ve yakınlık gösteren çocuklar arkadaşlarına daha fazla bağlılık göstermişlerdir. Yaşamın erken dönemlerinde aile ile başlayan bağlanma şemaları sonrasında yaşanan ilişkilerde de etkili olmaktadır (Aslan, 2017). Ayrıca ergenin benimsediği arkadaş çevresinin sahip olduğu davranış kalıpları ve normları, sosyoekonomik yapısından da etkilenmektedir. Özellikle düşük sosyoekonomik yapıya sahip ergenlerin olumsuz arkadaşlıklar edinme ve istenmeyen davranışları gösterme riskleri olabilmektedir (Haynie, Silver ve Teasdale 2006, aktaran Aslan, 2017).

Bu araştırma, ergenlik dönemindeki yeterlik ve arkadaşlık ilişkileri konularını ele almaktadır. Bu konuların incelenmesi, ergenlerin sağlıklı bir geçiş süreci yaşamalarını destekleyen faktörleri anlamamızı sağlar. Ayrıca, ergenlik dönemiyle ilişkili sorunları ve risk faktörlerini belirleyerek, uygun müdahalelerin ve destek sistemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunur.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Makalenin bu kısmında ergenlerde yeterlilik algısı ve arkadaşlık ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerinde durulacaktır. Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırma modeli olan bu modelde değişkenler arasında birlikte bir değişimin olup olmadığı ve değişimin derecesini belirlemek araştırılmaktadır. Analiz sonucunda bulunan ilişkiler birbirinin nedeni sonucu olarak yorumlanmayıp değişkenin bilinmesi halinde diğer değişkenin daha rahat kestirilmesi hakkında kişilere öngörü verir (Karasar, 2016). Araştırmada ergenlerin kendilerine karşı olan yeterlilik algısı ve arkadaşlık ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmaya karar verilmiştir.

Evren ve rneklem

Araştırma evreni Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin sorumluluk bölgesinde bulunan Orhaneli, Keles, Büyükorhan ve Harmancık ilçelerinde eğitim öğretime devam eden lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan

Google form bağlantısının okul psikolojik danışmanlarına ve okul idarecilerine gönderilerek sınıf rehber öğretmenleri aracılığıyla öğrencilere iletilmesi yoluyla toplanmıştır. Basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılan araştırmada 381 öğrenciye ulaşılmıştır. Katılımcılara ait betimsel istatistikler alttaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcıların Cinsiyeti

Cinsiyet	N	%
Kız	258	67,7
Erkek	123	32,3
Toplam	381	100

Tablo 2 Katılımcıların Yaşı

Yaş	N	%
13-14	36	9,4
15-16	228	59,8
17-18	105	27,6
18 ve üzeri	12	3,1
Toplam	381	100

Tablo 3 Katılımcıların Sınıfı

Sınıf	N	%
9. sınıf	70	18,4
10. sınıf	146	38,3
11. sınıf	110	28,9
12. sınıf	55	14,4
Toplam	381	100

Tablo 4 Katılımcıların Lise Türü

Lise Türü	N	%
Anadolu Lisesi	126	33,1
Meslek Lisesi	75	19,7
Anadolu İmam Hatip Lisesi	93	24,4
ÇPAL	87	22,8
Toplam	381	100

Tablo 5 Katılımcıların Anne Babasının Evlilik Durumu

Evlilik Durumu	N	%
Evli	358	94,0
Boşanmış	23	6,0
Toplam	381	100

Tablo 6 Katılımcıların Anne Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	N	%
Okuma Yazma Bilmiyor	19	5,0
İlkokul Mezunu	214	56,2
Ortaokul Mezunu	95	24,9
Lise Mezunu	49	12,9
Üniversite Mezunu	4	1,0
Toplam	381	100

Tablo 7 Katılımcıların Baba Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	N	%
Okuma Yazma Bilmiyor	5	1,3
İlkokul Mezunu	152	39,9
Ortaokul Mezunu	109	28,6
Lise Mezunu	94	24,7
Üniversite Mezunu	21	5,5
Toplam	381	100

Tablo 8 Katılımcıların Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	N	%
Kardeşim Yok	95	24,9
1	129	33,9
2	89	23,4
3	36	9,4
4	15	3,9
5 ve Üzeri	17	4,5
Toplam	381	100

Tablolara baktığımızda katılımcıların 258'i kız öğrenci (%67,7), 123'ü erkek öğrencidir (%32,3). Katılımcıların yaş aralıklarına bakıldığında 13 – 14 yaş aralığında 36 (%9,4), 15 – 16 yaş aralığında 228 (%59,8), 17 – 18 yaş aralığında 105 (%27,6), 18 ve üzeri ise 12 (%3,1) öğrenci bulunmaktadır. Katılımcıların sınıf düzeylerine bakıldığında 9. Sınıf 70 (%18,4), 10. Sınıf 146 (%38,3), 11. Sınıf 110 (%28,9), 12. Sınıf ise 55 (%14,4) öğrenci olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim öğretim gördüğü lise türleri ise şöyle dağılmaktadır; Anadolu Lisesi 126 (%33,1), Meslek Lisesi 75 (%19,7), Anadolu İmam Hatip Lisesi 93 (%24,4) ve Çok Programlı Anadolu Lisesi 87 (%22,8).

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne - baba evlilik durumuna bakıldığında 358 (%94)'inin evli, 23 (%6)'ünün boşanmış olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne - baba eğitim durumu göz önüne alındığında anne eğitim durumu okuma yazma bilmeyen şeklinde olan 19 (%5) öğrenci, ilkokul mezunu olan 214 (%56,2) öğrenci, ortaokul mezunu olan 95 (%24,9) öğrenci, lise mezunu olan 49 (%12,9) öğrenci ve üniversite mezunu olan 4 (%1) öğrenci bulunmaktadır. Baba eğitim durumu göz önüne alındığında ise babası okuma yazma bilmeyen 5 (%1,3) öğrenci, ilkokul mezunu 152 (%39,9) öğrenci, ortaokul mezunu 109 (%28,6) öğrenci, lise mezunu 94 (%24,7) öğrenci ve üniversite mezunu 21 (%5,5) öğrenci bulunmaktadır.

Katılımcıları kardeş sayısına göre sınıfladığımızda kardeşi olmadığını beyan edenler 95 (%24,9), bir kardeşi olduğunu beyan edenler 129 (%33,9), iki kardeşi olduğunu beyan edenler 89 (%23,4), üç kardeşi olduğunu beyan edenler 36 (%9,4), dört kardeşi olduğunu beyan edenler 15 (%3,9), 5 ve üzeri kardeşi olduğunu beyan edenler ise 17 (%4,5) öğrencidir.

Ayrıca araştırmacılar tarafından araştırmaya katılan öğrencilerin sosyoekonomik algı düzeyleri, paylaşımında buldukları arkadaşları ile olan ilişkilerinin onları tatmin etme dereceleri ve arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyleri likert tipli maddeler kullanılarak sorulmuştur. Buna ilişkin betimsel istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9 Katılımcıların Sosyoekonomik Düzeyi

Sosyoekonomik Düzey	N	%
Düşük	29	7,6
Orta	324	85,0
Yüksek	28	7,3
Toplam	381	100

Tablo 10 Arkadaşlık İlişkilerinin Tatmin Etme Derecesi

Tatmin Derecesi	N	%
Hiç Tatmin Etmiyor	19	5,0
Biraz Tatmin Etmiyor	18	4,7
Kararsızım	121	31,8
Biraz Tatmin Ediyor	90	23,6
Çok Tatmin Ediyor	133	34,9
Toplam	381	100

Tablo 11 Katılımcıların Arkadaşlık İlişkilerini Değerlendirme Düzeyi

Arkadaşlık İlişkileri Düzeyi	N	%
Çok Kötü	4	1,0
Kötü	8	2,1
Orta	72	18,9
İyi	125	32,8
Çok İyi	172	45,1
Toplam	381	100

Bu tablolara bakıldığında katılımcıların algıladıkları değerler görülmektedir. Katılımcının algıladığı sosyoekonomik düzeye bakıldığında düşük sosyoekonomik düzeyde olduğunu ifade eden 29 (%7,6), orta sosyoekonomik düzeyde olduğunu ifade eden 324 (%85) ve yüksek sosyoekonomik düzeyde olduğunu ifade eden 28 (%7,3) öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin paylaşımında bulunduğu arkadaşları ile olan ilişkilerinin kendilerini tatmin etme derecelerine bakıldığında sonuçlar şöyledir:

İlişkilerini hiç tatmin etmiyor diye beyan edenler 19 (%5), biraz tatmin etmiyor diye beyan edenler 18 (%4,7), kararsızım diyenler 121 (%31,8), biraz tatmin ediyor diye beyan edenler 90 (%23,6), çok tatmin ediyor diye beyan edenler ise 133 (%34,9)'tür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeylerine bakıldığında sonuçlar şöyledir:

İlişkilerini çok kötü olarak tanımlayan 4 (%1), kötü olarak tanımlayan 8 (%2,1), orta olarak tanımlayan 72 (%18,9), iyi olarak tanımlayan 125 (%32,8) ve çok iyi olarak tanımlayan 172 (%45,1) öğrenci bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasından önce ilgili izinler alınmıştır. Bu izinler doğrultusunda Google formlar üzerinden okul psikolojik danışmanlarına ve okul idarecilerine gönderilerek sınıf rehber öğretmenleri aracılığıyla öğrencilere iletilmesi yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar formun en başında bulunan açıklama bölümünde araştırmanın amacı ve araştırma etiği ile ilgili bilgilendirilmiştir. Veriler araştırmaya katılmaya onay veren kişilerden toplanılmıştır. Mart - Nisan 2023 tarihleri arasında veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara ait demografik bilgilere ulaşabilmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, ergenlerde yeterlik algısını ölçmek için Özer ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen “Ergenler için Yeterlik Algısı Ölçeği” ve arkadaşlık ilişkilerini ölçmek için ise Kaner (2000) tarafından geliştirilen “Akran İlişkileri Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri lise türü, sınıf, anne - baba evlilik durumu, anne - baba eğitim durumu, kardeş sayısı, algıladıkları sosyoekonomik düzey, paylaşımında buldukları arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin onları tatmin etme düzeyi ve arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyini belirlemeyi amaçlayan maddeler bulunmaktadır.

Ergenler için Yeterlik Algısı Ölçeği

Özer ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen ölçeğin amacı lise öğrencilerinin akademik ve sosyal yeterlik algısını ölçmektir. Ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi olan ölçek maddeleri; hiç uygun değil (1), uygun değil (2), kısmen uygun (3), uygun (4) ve tamamen uygun (5) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte akademik yeterlik ve sosyal yeterlik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Akademik yeterlik alt boyutunda 16 madde bulunurken sosyal yeterlik alt boyutunda 14 madde bulunmaktadır.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30'dur. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe ergenlerin yeterlik algılarının da yükseldiği yorumu yapılır. Ölçeğin betimleyici ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda iç tutarlılık (Cronbach α) akademik yeterlik boyutu için .90 - .93, sosyal yeterlik boyutu için .82 - .86'dır. Ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenilirlikleri için düzeltilmiş korelasyon katsayıları (r) sosyal yeterlik için .94, akademik yeterlik için .90'dır.

Akran İlişkileri Ölçeği

Ergenlerin içinde buldukları akran ilişkilerini belirlemek amacıyla Akran İlişkileri Ölçeği (Kaner, 2000) kullanılmıştır. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipte olan bu maddeler "her zaman", "sık sık", "ara sıra", "nadiren" ve "hiçbir zaman" seçeneklerinden birini seçmeyi gerektirmektedir. Ölçeğin bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat olmak üzere 4 alt boyutu bulunmaktadır.

Puanlama her zaman (5), sık sık (4), ara sıra (3), nadiren (2), hiçbir zaman (1) puan olacak şekilde puanlanır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90, en düşük puan ise 18'dir. Yüksek puan arkadaşlarla olumlu ilişkileri ifade etmektedir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık (Cronbach α) katsayısı .86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırmada ergenlerin yeterlik algıları ile arkadaşlık ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Veriler çözümlenmeden önce veri seti analizler için hazır hale getirilmiştir. Toplanan verilerde hatalı ve kayıp/eksik veri girişi olup olmadığı kontrol

edilmiştir. Veri toplama sürecinde Google formdan yararlanıldığı için kayıp/eksik veri bulunmamaktadır.

Araştırma analizlerinde hangi tür testlerin kullanılacağını (parametrik/ nonparametrik) belirlemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ve +1.5 arasında değerler alması dağılımın normal olduğunun göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Tablo 12'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 12 Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
YAÖ	-,403	,352
AİÖ	,288	-,656
Bağlılık	,508	-,912
Güven ve Özdeşim	,313	-,948
Kendini Açma	-,148	-1,049
Sadakat	-,259	-,862
Sosyal yeterlilik	-,794	,661
Akademik Yeterlilik	-,290	-,277

Tablo 12'de görüldüğü üzere tüm değişkenler normal dağılım göstermektedir. Buna göre analiz yaparken parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada ele alınan değişkenlere ilişkin betimsel istatistiklere ve araştırmanın amacına yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular alanyazın taranarak yorumlanmıştır.

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yapılan araştırmanın veri setine yönelik betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma bilgileri sunulmaktadır.

Tablo 13 Veri Setine Yönelik Betimsel İstatistikler

	N	X	SS
YAÖ	381	105,61	19,71
AIÖ	381	50,07	17,14
Bağlılık	381	20,32	9,90
Güven ve Özdeşim	381	10,68	4,79
Kendini Açma	381	9,33	3,66
Sadakat	381	9,73	3,53
Sosyal yeterlik	381	53,08	9,99
Akademik Yeterlik	381	52,53	13,12

Tablo 13 incelendiğinde YAÖ değişkeninde katılımcıların puan ortalamaları 105,61 ve puanların standart sapması 19,71'dir. AIÖ değişkeninde katılımcıların puan ortalamaları 50,07 ve puanların standart sapması 17,14'tür. AIÖ'nün Bağlılık alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 20,32 ve puanların standart sapması 9,90'dır. AIÖ'nün Güven ve Özdeşim alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 10,68 ve puanların standart sapması 4,79'dur. AIÖ'nün Kendini Açma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 9,33 ve puanların standart sapması 3,66'dır. AIÖ'nün Sadakat alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 9,73 ve puanların standart sapması 3,53'tür. YAÖ'nün Sosyal Yeterlik alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 53,08 ve puanların standart sapması 9,99'dur. YAÖ'nün Akademik Yeterlik alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 52,53 ve puanların standart sapması 13,12 olduğu bulunmuştur.

Ergenlerin Yeterlik Algısı Düzeylerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 14 YAÖ ve Cinsiyet

	Cinsiyet	N	X	SS	t	P
YAÖ	Kız	258	106,2	19,15	,59	,55
	Erkek	123	104,73	20,89		
Sosyal yeterlik	Kız	258	53,34	9,39	,71	,47
	Erkek	123	52,52	11,17		
Akademik yeterlik	Kız	258	52,67	13,18	,31	,75
	Erkek	123	52,21	13,04		

Tablo 14 incelendiğinde Yeterlik algısı ve alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = ,59$; $p > ,05$). Sosyal yeterlik alt boyutuna bakıldığında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = ,71$; $p > ,05$). Akademik yeterlik alt boyutuna bakıldığında yine cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t(381) = ,31$; $p > ,05$).

Tablo15 YAÖ ve Yaş

	Yaş	N	X	SS	F	P
YAÖ	13-14	36	108,75	21,34	1,11	,34
	15-16	228	104,78	19,61		
	17-18	105	107,11	18,59		
	18ve üzeri	12	98,83	25,40		
Sosyal yeterlik	13-14	36	54,36	9,35	2,42	,06
	15-16	228	52,24	10,33		
	17-18	105	54,87	8,51		
	18ve üzeri	12	49,41	14,81		
Akademik yeterlik	13-14	36	54,38	15,22	,48	,69
	15-16	228	52,53	12,45		
	17-18	105	52,23	13,46		
	18ve üzeri	12	49,41	16,48		

Tablo 15’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 16 YAÖ ve Sınıf Düzeyi

	Sınıf	N	X	SS	F	P
YAÖ	9	70	106,57	19,51	1,153	,32
	10	146	103,25	21,98		
	11	110	107,26	15,62		
	12	55	107,34	20,78		
Sosyal yeterlik	9	70	52,80	9,26	1,792	,14
	10	146	51,90	10,05		
	11	110	53,68	8,85		
	12	55	55,36	9,87		
Akademik yeterlik	9	70	53,77	14,15	,869	,45
	10	146	51,34	13,66		
	11	110	53,58	10,97		
	12	55	51,98	14,25		

Tablo 16’da sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo17 YAÖ ve Lise Türü

	Lise Türü	N	X	SS	F	P
YAÖ	Anadolu Lisesi	126	105,15	19,80	,06	,98
	Meslek Lisesi	75	105,49	21,37		
	AİHL	93	105,65	18,08		
	ÇPAL	87	106,33	20,07		
Sosyal yeterlik	Anadolu Lisesi	126	53,65	10,45	,71	,54
	Meslek Lisesi	75	51,66	10,69		
	AİHL	93	53,55	9,43		
	ÇPAL	87	52,95	9,31		
Akademik yeterlik	Anadolu Lisesi	126	51,49	13,12	,66	,57
	Meslek Lisesi	75	53,82	14,53		
	AİHL	93	52,09	11,91		
	ÇPAL	87	53,37	13,14		

Tablo 17’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin lise türü değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 18 YAÖ ve Aile Durumu

	Aile Durumu	N	X	SS	t	P
YAÖ	Evli	358	105,63	19,39	,07	,94
	Boşanmış	23	105,26	24,62		
Sosyal yeterlik	Evli	358	53,18	9,70	,61	,54
	Boşanmış	23	51,39	13,92		
Akademik yeterlik	Evli	358	52,44	12,92	-,50	,61
	Boşanmış	23	53,86	16,12		

Tablo 18 incelendiğinde Yeterlik algısı ölçeğinde ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = ,07$; $p > ,05$). Sosyal yeterlik alt boyutuna bakıldığında ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = ,61$; $p > ,05$). Akademik yeterlik alt boyutuna bakıldığında yine ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t(381) = -,50$; $p > ,05$).

Tablo 19 YAÖ ve Anne Eğitim Durumu

	Anne Eğitim Durumu	N	X	SS	F	P
YAÖ	Okuma yazma bilmiyor	19	100,84	24,40	1,14	,33
	İlkokul mezunu	214	105,12	17,83		
	Ortaokul mezunu	95	105,06	22,78		
	Lise mezunu	49	110,69	19,02		
	Üniversite mezunu	4	105,25	20,10		
Sosyal yeterlik	Okuma yazma bilmiyor	19	47,42	11,84	2,15	,07
	İlkokul mezunu	214	53,30	9,21		
	Ortaokul mezunu	95	52,60	10,79		
	Lise mezunu	49	55,10	10,46		
	Üniversite mezunu	4	54,75	10,43		
Akademik yeterlik	Okuma yazma bilmiyor	19	53,42	14,70	,87	,48
	İlkokul mezunu	214	51,81	12,27		
	Ortaokul mezunu	95	52,46	14,55		
	Lise mezunu	49	55,59	12,94		
	Üniversite mezunu	4	50,50	17,31		

Tablo 19’da sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 20 YAÖ ve Baba Eğitim Durumu

	Baba Eğitim Durumu	N	X	SS	F	P
YAÖ	Okuma yazma bilmiyor	5	93,20	34,23	1,38	,23
	İlkokul mezunu	152	104,18	18,08		
	Ortaokul mezunu	109	105,01	18,49		
	Lise mezunu	94	108,64	20,63		
	Üniversite mezunu	21	108,38	27,27		
Sosyal yeterlik	Okuma yazma bilmiyor	5	47,60	15,45	1,12	,34
	İlkokul mezunu	152	52,65	9,45		
	Ortaokul mezunu	109	52,45	9,32		
	Lise mezunu	94	54,57	10,28		
	Üniversite mezunu	21	54	13,83		
Akademik yeterlik	Okuma yazma bilmiyor	5	45,60	25,19	1	,40
	İlkokul mezunu	152	51,52	12,34		
	Ortaokul mezunu	109	52,55	12,39		
	Lise mezunu	94	54,07	13,51		
	Üniversite mezunu	21	54,38	16,74		

Tablo 20’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 21 YAÖ ve Kardeş Sayısı

	Kardeş Sayısı	N	X	SS	F	P
YAÖ	Kardeşim yok	95	104,17	20,78	,90	,47
	1	129	105,37	19,06		
	2	89	104,07	20,36		
	3	36	109,83	18,31		
	4	15	110	13,63		
	5 ve üzeri	17	110,58	22,26		
Sosyal yeterlik	Kardeşim yok	95	52,06	10,52	1,17	,32
	1	129	53,72	10,15		
	2	89	51,91	10,32		
	3	36	54,58	7,38		
	4	15	53,20	7,15		
	5 ve üzeri	17	56,76	10,51		
Akademik yeterlik	Kardeşim yok	95	52,11	13,46	,80	,54
	1	129	51,65	12,74		
	2	89	52,16	13,12		
	3	36	55,25	13,72		
	4	15	56,80	12,11		
	5 ve üzeri	17	53,82	13,92		

Tablo 21’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 22 YAÖ ve Algılanan Sosyoekonomik Düzey

	Algılanan SED	N	X	SS	F	P
YAÖ	Düşük	29	103,65	22,55	,55	,57
	Orta	324	105,49	19,54		
	Yüksek	28	108,96	18,79		
Sosyal yeterlik	Düşük	29	51,51	11,55	,91	,40
	Orta	324	53,04	9,64		
	Yüksek	28	55,07	12,16		
Akademik yeterlik	Düşük	29	52,13	13,90	,17	,84
	Orta	324	52,44	13,19		
	Yüksek	28	53,89	11,74		

Tablo 22’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 23 YAÖ ve Arkadaşlığın Tatmin Derecesi

	Arkadaşlığın Tatmin Derecesi	N	X	SS	F	P
YAÖ	Hiç Tatmin Etmiyor	19	89,36	26,35	8,79	,000
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	97,22	19,48		
	Kararsızım	121	102,13	20,38		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	106,50	17,61		
	Çok Tatmin Ediyor	133	111,63	17,09		
Sosyal yeterlik	Hiç Tatmin Etmiyor	19	42,57	14,15	17,50	,000
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	48,05	9,72		
	Kararsızım	121	50,55	10,21		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	53,12	8,54		
	Çok Tatmin Ediyor	133	57,53	7,67		
Akademik yeterlik	Hiç Tatmin Etmiyor	19	46,78	16,77	1,95	,101
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	49,16	11,69		
	Kararsızım	121	51,57	13,20		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	53,37	12,89		
	Çok Tatmin Ediyor	133	54,09	12,61		

Tablo 23’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin algıladıkları arkadaşlık tatmini değişkenine göre akademik yeterlik alt boyutunda anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır ($p>,05$). Fakat YAÖ ve sosyal yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<,05$).

Anlamlı farklılığın hangi değerler arasında olduğunu anlamak için post hoc testlere bakıldığında bu farklılığın YAÖ’de bu anlamlı farklılığın “hiç tatmin etmiyor” ile “biraz tatmin ediyor” ve “çok tatmin ediyor” arasında “biraz tatmin ediyor” ve “çok tatmin ediyor” lehine olduğu; “kararsızım” ve “çok tatmin ediyor” arasındaki anlamlı farklılığın “çok tatmin ediyor” lehine olduğu görülmüştür.

Sosyal yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılığın “hiç tatmin etmiyor” ile “kararsızım”, “biraz tatmin ediyor” ve “çok tatmin ediyor” arasında “kararsızım”, “biraz tatmin ediyor” ve “çok tatmin ediyor” lehine; “biraz tatmin etmiyor” ile “çok tatmin ediyor” arasında “çok tatmin ediyor” lehine olduğu görülmüştür.

Tablo 24 YAÖ ve Arkadaşlık İlişkilerini Değerlendirme Düzeyleri

	Arkadaşlık İlişkilerini Değerlendirme Düzeyi	N	X	SS	F	P
YAÖ	Çok Kötü	4	104,75	14,88	5,92	,000
	Kötü	8	87,62	21,27		
	Orta	72	99,16	19,62		
	İyi	125	104,68	19,30		
	Çok İyi	172	109,83	18,96		
Sosyal yeterlik	Çok Kötü	4	51	8,83	2,73	,029
	Kötü	8	47,50	9,62		
	Orta	72	50,90	10,20		
	İyi	125	52,57	9,90		
	Çok İyi	172	54,66	9,80		
Akademik yeterlik	Çok Kötü	4	53,75	8,38	5,74	,000
	Kötü	8	40,12	13,14		
	Orta	72	48,26	13,44		
	İyi	125	52,11	12,34		
	Çok İyi	172	55,16	12,91		

Tablo 24’de sonuçlara bakıldığında YAÖ ve alt boyutlarına ilişkin algıladıkları arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,05$).

Anlamlı farklılığın hangi değerler arasında olduğunu anlamak için post hoc testlere bakıldığında YAÖ’de bu anlamlı farklılığın “Çok İyi” ile “Kötü” ve “Orta” arasında “Çok İyi” lehine olduğu görülmüştür.

Sosyal yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılığın “Çok İyi” ile “Kötü” ve “Orta” arasında “Çok İyi” lehine olduğu görülmüştür.

Akademik yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılığın “Çok İyi” ile “Kötü” ve “Orta” arasında “Çok İyi” lehine olduğu görülmüştür.

Tablo 25 AİÖ ve Cinsiyet

	Cinsiyet	N	X	SS	t	P
AİÖ	Kız	258	50,39	17,74	,54	,589
	Erkek	123	49,41	15,86		
Bağlılık	Kız	258	20,68	10,19	1,07	,284
	Erkek	123	19,56	9,24		
Güven ve Özdeşim	Kız	258	10,81	4,96	,79	,426
	Erkek	123	10,39	4,44		
Kendini Açma	Kız	258	8,99	3,68	-2,69	,007
	Erkek	123	10,06	3,51		
Sadakat	Kız	258	9,89	3,61	1,30	,193
	Erkek	123	9,39	3,34		

Tablo 25 incelendiğinde Akran ilişkileri ölçeği ve Bağlılık, Güven- özdeşim ve Sadakat alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$). Kendini açma alt boyutuna bakıldığında cinsiyete göre anlamlı farklılık erkek öğrenciler lehine bulunmuştur ($p>,05$).

Tablo 26 AİÖ ve Yaş

	Yaş	N	X	SS	F	P
AİÖ	13-14	36	48,61	19,51	1,34	,25
	15-16	228	49,49	16,60		
	17-18	105	50,80	17,31		
	18ve üzeri	12	59,08	17,53		
Bağlılık	13-14	36	19,27	10,77	2,24	,08
	15-16	228	19,82	9,46		
	17-18	105	21,21	10,29		
	18ve üzeri	12	26,83	10,36		
Güven ve Özdeşim	13-14	36	10,30	5,36	1,07	,35
	15-16	228	10,47	4,63		
	17-18	105	11,02	4,80		
	18ve üzeri	12	12,66	5,95		
Kendini Açma	13-14	36	9,05	3,83	,12	,94
	15-16	228	9,41	3,67		
	17-18	105	9,30	3,64		
	18ve üzeri	12	9,08	3,50		
Sadakat	13-14	36	9,97	4,26	,45	,71
	15-16	228	9,77	3,50		
	17-18	105	9,46	3,39		
	18ve üzeri	12	10,50	3,28		

Tablo 26'da sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 27 AİÖ ve Sınıf Düzeyi

	Sınıf	N	X	SS	F	P
AİÖ	9	70	48,78	19,06	1,19	,31
	10	146	48,64	16,33		
	11	110	52,40	15,04		
	12	55	50,85	20,26		
Bağlılık	9	70	19,41	10,23	2,11	,09
	10	146	19,24	9,16		
	11	110	21,12	9,85		
	12	55	22,72	11,10		
Güven ve Özdeşim	9	70	10,35	5,32	,41	,74
	10	146	10,49	4,58		
	11	110	11,03	4,28		
	12	55	10,89	5,62		
Kendini Açma	9	70	9,21	3,93	2,05	,10
	10	146	9,34	3,63		
	11	110	9,88	3,46		
	12	55	8,40	3,65		
Sadakat	9	70	9,80	4,17	2,49	,06
	10	146	9,56	3,31		
	11	110	10,36	3,27		
	12	55	8,83	3,57		

Tablo 27’de sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 28 AİÖ ve Lise Türü

	Sınıf	N	X	SS	F	P
AİÖ	Anadolu Lisesi	126	48,26	16,05	3,43	,017
	Meslek Lisesi	75	55,68	18,16		
	AİHL	93	48,98	18,02		
	ÇPAL	87	49,03	16,04		
Bağlılık	Anadolu Lisesi	126	19,25	9,75	2,51	,058
	Meslek Lisesi	75	23,01	10,27		
	AİHL	93	19,63	9,96		
	ÇPAL	87	20,28	9,44		
Güven ve Özdeşim	Anadolu Lisesi	126	10,11	4,43	3,26	,022
	Meslek Lisesi	75	12,16	5,15		
	AİHL	93	10,67	5,04		
	ÇPAL	87	10,22	4,53		
Kendini Açma	Anadolu Lisesi	126	9,29	3,64	2,48	,061
	Meslek Lisesi	75	10,32	3,48		
	AİHL	93	8,91	3,76		
	ÇPAL	87	9,01	3,62		
Sadakat	Anadolu Lisesi	126	9,59	3,54	,59	,618
	Meslek Lisesi	75	10,18	3,33		
	AİHL	93	9,76	3,53		
	ÇPAL	87	9,50	3,70		

Tablo 28 incelendiğinde Akran ilişkileri ölçeği ve Güven ve özdeşim alt boyutunda lise türlerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < ,05$). Fakat bağlılık, kendini açma ve sadakat olan diğer alt boyutlarda lise türlerine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > ,05$).

AİÖ ile güven ve özdeşim alt boyutunda olan bu anlamlı farklılık hangi gruplar diye bakıldığında farklılığın Meslek lisesi ve Anadolu lisesi arasında Meslek Lisesi öğrencileri lehine olduğu görülmüştür.

Tablo 29 AİÖ ve Aile Durumu

	Aile Durumu	N	X	SS	t	P
AİÖ	Evli	358	49,88	17,12	-,84	,399
	Boşanmış	23	53	17,61		
Bağlılık	Evli	358	20,20	9,89	-,88	,379
	Boşanmış	23	22,08	10,08		
Güven ve Özdeşim	Evli	358	10,65	4,79	-,50	,613
	Boşanmış	23	11,17	4,96		
Kendini Açma	Evli	358	9,33	3,64	-,01	,990
	Boşanmış	23	9,34	4,06		
Sadakat	Evli	358	9,68	3,53	-,92	,357
	Boşanmış	23	10,39	3,58		

Tablo 29 incelendiğinde Akran ilişkileri ölçeğinde ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = -,84$; $p > ,05$). Bağlılık alt boyutuna bakıldığında ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($t(381) = -,88$; $p > ,05$). Güven ve özdeşim alt boyutuna bakıldığında yine ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t(381) = -,50$; $p > ,05$). Kendini açma alt boyutuna bakıldığında yine ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t(381) = -,01$; $p > ,05$). Sadakat alt boyutuna bakıldığında yine

ebeveynlerin evli ya da boşanmış olmasına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t(381)=-,92$; $p>,05$).

Tablo 30 AİÖ ve Anne Eğitim Durumu

	Anne Eğitim Durumu	N	X	SS	F	P
AİÖ	Okuma yazma bilmiyor	19	59,36	18,80	1,53	,19
	İlkokul mezunu	214	49,62	16,88		
	Ortaokul mezunu	95	49,43	17,07		
	Lise mezunu	49	50,04	17,30		
	Üniversite mezunu	4	46	18,20		
Bağlılık	Okuma yazma bilmiyor	19	24,78	10,63	1,08	,36
	İlkokul mezunu	214	20,18	9,63		
	Ortaokul mezunu	95	19,81	9,88		
	Lise mezunu	49	20,04	10,73		
	Üniversite mezunu	4	22,25	10,40		
Güven ve Özdeşim	Okuma yazma bilmiyor	19	12,68	5,81	,96	,43
	İlkokul mezunu	214	10,59	4,72		
	Ortaokul mezunu	95	10,46	4,68		
	Lise mezunu	49	10,79	4,84		

	Üniversite mezunu	4	9,50	6,40		
Kendini Açma	Okuma yazma bilmiyor	19	11,42	2,81	2,21	,06
	İlkokul mezunu	214	9,08	3,66		
	Ortaokul mezunu	95	9,54	3,74		
	Lise mezunu	49	9,38	3,60		
	Üniversite mezunu	4	7,25	3,50		
Sadakat	Okuma yazma bilmiyor	19	10,47	3,71	,84	,50
	İlkokul mezunu	214	9,75	3,53		
	Ortaokul mezunu	95	9,61	3,38		
	Lise mezunu	49	9,81	3,81		
	Üniversite mezunu	4	7	2,82		

Tablo 30'da sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 31 AİÖ ve Baba Eğitim Durumu

	Baba Eğitim Durumu	N	X	SS	F	P
AİÖ	Okuma yazma bilmiyor	5	68,20	23,31	1,61	,17
	İlkokul mezunu	152	50,59	17,39		
	Ortaokul mezunu	109	49,88	15,60		
	Lise mezunu	94	48,92	17,93		
	Üniversite mezunu	21	48,19	16,90		
Bağlılık	Okuma yazma bilmiyor	5	28,80	13,14	1,50	,20
	İlkokul mezunu	152	20,74	9,84		
	Ortaokul mezunu	109	20,57	9,67		
	Lise mezunu	94	18,89	9,90		
	Üniversite mezunu	21	20,33	10,27		
Güven ve Özdeşim	Okuma yazma bilmiyor	5	16,60	5,27	2,57	,03
	İlkokul mezunu	152	10,82	4,90		
	Ortaokul mezunu	109	10,21	4,55		
	Lise mezunu	94	10,82	4,58		
	Üniversite mezunu	21	9,57	5,40		

Kendini Açma	Okuma yazma bilmiyor	5	11,40	3,36	,43	,78
	İlkokul mezunu	152	9,23	3,70		
	Ortaokul mezunu	109	9,36	3,67		
	Lise mezunu	94	9,38	3,68		
	Üniversite mezunu	21	9,28	3,39		
Sadakat	Okuma yazma bilmiyor	5	11,40	4,50	,51	,72
	İlkokul mezunu	152	9,73	3,66		
	Ortaokul mezunu	109	9,72	3,26		
	Lise mezunu	94	9,81	3,51		
	Üniversite mezunu	21	9	3,98		

Tablo 31 incelendiğinde Akran ilişkileri ölçeğinde baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$). Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında bağlılık, kendini açma ve sadakat alt boyutlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>,05$). Fakat baba eğitim durumuna göre güven ve özdeşim alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<,05$). Bu anlamlı farklılığı hangi grupların oluşturduğu incelendiğinde okuma yazma bilmeyenler ile ortaokul ve üniversite mezunları arasında okuma yazma bilmeyenler lehine olduğu görülmüştür.

Tablo 32 AİÖ ve Kardeş Sayısı

	Kardeş Sayısı	N	X	SS	F	P
AİÖ	Kardeşim yok	95	50,75	15,05	,56	,72
	1	129	48,69	15,93		
	2	89	51,64	21,16		
	3	36	50,16	16,22		
	4	15	52,40	13,77		
	5 ve üzeri	17	46,29	18,97		
Bağlılık	Kardeşim yok	95	20,27	9,04	,98	,42
	1	129	19,59	9,41		
	2	89	21,61	11,35		
	3	36	20,16	9,37		
	4	15	23	9,78		
	5 ve üzeri	17	17,29	11,12		
Güven ve Özdeşim	Kardeşim yok	95	10,72	4,01	1,15	,33
	1	129	10,07	4,66		
	2	89	11,38	5,61		
	3	36	11,11	4,77		
	4	15	11,66	4,71		
	5 ve üzeri	17	9,58	5,18		
Kendini Açma	Kardeşim yok	95	10,02	3,22	1,14	,33
	1	129	9,06	3,68		
	2	89	9,37	4,06		

	3	36	9,02	3,67		
	4	15	9,06	2,93		
	5 ve üzeri	17	8,29	3,96		
Sadakat	Kardeşim yok	95	9,73	3,51	1,21	,30
	1	129	9,95	3,63		
	2	89	9,26	3,53		
	3	36	9,86	3,40		
	4	15	8,66	3,30		
	5 ve üzeri	17	11,11	3,21		

Tablo 32’de sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 33 AİÖ ve Algılanan Sosyoekonomik Düzey

	Algılanan SED	N	X	SS	F	P
AİÖ	Düşük	29	50,62	17,60	,06	,93
	Orta	324	50,11	17,01		
	Yüksek	28	49,03	18,72		
Bağlılık	Düşük	29	20,55	10,11	,38	,68
	Orta	324	20,16	9,75		
	Yüksek	28	21,85	11,50		
Güven ve Özdeşim	Düşük	29	11,17	4,59	,17	,83
	Orta	324	10,65	4,76		
	Yüksek	28	10,50	5,52		
Kendini Açma	Düşük	29	9,48	4,04	1,62	,19

	Orta	324	9,42	3,62		
	Yüksek	28	8,14	3,63		
Sadakat	Düşük	29	9,41	3,58	1,95	,14
	Orta	324	9,86	3,48		
	Yüksek	28	8,53	3,99		

Tablo 33'te sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 34 AİÖ ve Arkadaşlığın Tatmin Derecesi

	Arkadaşlığın Tatmin Derecesi	N	X	SS	F	P
AİÖ	Hiç Tatmin Etmiyor	19	52,26	18,06	3,66	,006
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	58,33	11,66		
	Kararsızım	121	51,38	15,25		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	52,26	15,13		
	Çok Tatmin Ediyor	133	45,97	19,65		
Bağlılık	Hiç Tatmin Etmiyor	19	22	10,33	3,28	,012
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	25,88	7,24		
	Kararsızım	121	20,66	8,50		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	21,36	9,33		
	Çok Tatmin Ediyor	133	18,31	11,27		

Güven ve Özdeşim	Hiç Tatmin Etmiyor	19	10,78	5,94	2,56	,038
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	12,22	3,75		
	Kararsızım	121	11,11	4,35		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	11,26	4,15		
	Çok Tatmin Ediyor	133	9,66	5,38		
Kendini Açma	Hiç Tatmin Etmiyor	19	9,47	4,38	4,43	,002
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	10,50	3,05		
	Kararsızım	121	9,78	3,34		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	10	3,44		
	Çok Tatmin Ediyor	133	8,30	3,85		
Sadakat	Hiç Tatmin Etmiyor	19	10	4,91	,068	,991
	Biraz Tatmin Etmiyor	18	9,72	2,53		
	Kararsızım	121	9,81	3,40		
	Biraz Tatmin Ediyor	90	9,63	3,60		
	Çok Tatmin Ediyor	133	9,68	3,54		

Tablo 34’te sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin algıladıkları arkadaşlık tatmini değişkenine göre Sadakat alt boyutu dışında tümünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,05$).

Anlamli farklilikin hangi değerler arasında olduğunu anlamak için post hoc testlere bakıldığında AİÖ’de bu anlamli farklilikin “Çok tatmin ediyor” ile “biraz tatmin etmiyor” arasında “biraz tatmin etmiyor” lehine olduğu görölmüştür.

Bağlılık alt boyutunda anlamli farklilikin “Çok tatmin ediyor” ile “biraz tatmin etmiyor” arasında “biraz tatmin etmiyor” lehine olduğu görölmüştür.

Güven ve Özdeşim alt boyutunda anlamli farklilikin “Çok tatmin ediyor” ile “biraz tatmin etmiyor”, “kararsızım” ve “biraz tatmin ediyor” arasında “biraz tatmin etmiyor” lehine olduğu görölmüştür.

Kendini Açma alt boyutunda anlamli farklilikin “Çok tatmin ediyor” ile “Kararsızım” ve “biraz tatmin ediyor” arasında “biraz tatmin ediyor” lehine olduğu görölmüştür.

Tablo 35 AİÖ ve Arkadaşlığı Değerlendirme Düzeyi

	Arkadaşlığı Değerlendirme Düzeyi	N	X	SS	F	P
AİÖ	Çok kötü	4	46,25	24,58	,38	,816
	Kötü	8	45,75	16,90		
	Orta	72	51,48	15,76		
	İyi	125	50,58	16,74		
	Çok iyi	172	49,40	17,93		
Bağlılık	Çok kötü	4	20,25	10,53	,61	,650
	Kötü	8	20	8,65		
	Orta	72	21,62	8,56		
	İyi	125	20,67	9,74		
	Çok iyi	172	19,54	10,59		
Güven ve Özdeşim	Çok kötü	4	11	6,83	,39	,814
	Kötü	8	11	4,24		
	Orta	72	11,19	4,29		

	İyi	125	10,76	4,82		
	Çok iyi	172	10,38	4,98		
Kendini Açma	Çok kötü	4	7,75	4,57	1,08	,364
	Kötü	8	7,25	3,15		
	Orta	72	9,04	3,66		
	İyi	125	9,51	3,59		
	Çok iyi	172	9,47	3,70		
Sadakat	Çok kötü	4	7,25	4,64	1,61	,171
	Kötü	8	7,50	2,87		
	Orta	72	9,62	3,42		
	İyi	125	9,63	3,67		
	Çok iyi	172	10,01	3,45		

Tablo 35’te sonuçlara bakıldığında AİÖ ve alt boyutlarına ilişkin katılımcıların arkadaşlıklarını değerlendirme düzeyleri değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 36 YAÖ ve AİÖ Arasındaki İlişki

	YAÖ	AİÖ
YAÖ	1	,082
AİÖ	,082	1

Katılımcıların YAÖ ($X=105,61$, $SS=19,71$) ve AİÖ ($X=50,07$, $SS=17,14$) skorları arasındaki ilişki Pearson Korelasyonu ile ölçülmüş ve Tablo 36’da sunulmuştur. Bu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>,05$).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı ergenlik döneminde yeterlik algısı ve akran ilişkileri arasındaki ilişkiyi ölçmektir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yeterlik algısı ve akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde iki değişken arasında ilişki gösteren araştırmalar olduğu görülmektedir.

Ergenlerin akran ilişki ve akran zorbalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmada akran ilişkilerinin ergenlerin yeterlik algısını etkileyebileceği belirtilmiş ve çalışma sonucunda akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin akran ilişkilerinde daha fazla sorun yaşadıkları ve kendilerini daha az yeterli hissettikleri bulgulanmıştır (Ateşpolat ve Bıçakçı, 2020).

Ergenlerde akran ilişkileri ve akran sapması adlı makalede arkadaşlık ilişkilerinin ergenlerin yeterlik algısını hem olumlu hem olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir. Bu çalışmada, arkadaşlık ilişkilerinin kalitesi ve süresi ile akran sapması arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Atalay ve Özyürek, 2020). Sivas'ta gerçekleştirilmiş bir araştırmada bireylerin akademik yetkinliklerinin sosyal çevreleri ile iletişimleri üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akay, 1990; akt. Han, 2018). Yine Ankara'da lise öğrenci ile yapılan bir diğer çalışmada da akademik anlamda yetkin olan bireylerin hem kişisel hem de sosyal uyum seviyelerinin yüksek olduğu görülmüştür (Balabanlı, 1990, aktaran Han, 2018).

Bizim çalışmamızda ise bu iki boyut arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Kullanılan metodoloji ve ölçme araçları bu ilişkiyi ölçmek için örneklem üzerinde yeterli etkiye sahip olmadığı için ya da çalışma grubunun farkındalık düzeyinin düşük olması böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Bölgedeki gençler henüz kendilerini yeterince tanımadıkları için yeterli bir içgörüyeye sahip olmayabilirler. Yeterlik algısı ile akran ilişkileri arasındaki ilişki bölgede yeterince etkili olmayabilir. Zaten küçük ve yoğunluğu kendi yerel halkı barındıran bir bölge olan araştırma evreninde kurulan akran ilişkilerinin büyük çoğunluğu küçük yaşlardan getirilen ilişkiler olabilir ve bu ilişkilerin sürdürülmesinde yeterlik algısından daha farklı değişkenler rol oynuyor olabilir.

Ergenlik dönemindeki bireylerin arkadaşları tarafından sevilme ve kabul görme ihtiyaçları vardır. Kabul görüyor olmaları ergenlerde hoş duygulara yol açabilir ya da tam tersi dışlandıklarında da onlarda stres ve kaygıya neden olabilir. Akranları tarafından nasılgılandıkları ve göründükleri birçok ergen için çok önemlidir. (Santrock, 2012, aktaran

Han, 2018). Sosyal gelişimleri yetersiz olan grupların akranları arasında dışlandıkları görülür. Akranları tarafından birlikte olunmak istenmeyen gençlerde saldırganlık ve istenmeyen davranışlara rastlanmaktadır (Aydın, 2013, aktaran Han, 2018). Bu yüzden akran ilişkilerine dair yapılacak araştırmalar neticesinde dışlanma ve zorbalığı önleyici çalışmalar kapsamında sosyal beceri eğitimlerinin düzenlenmesi önemlidir.

Yapılan bir çalışmada ergenlere, arkadaşlıktan ne bekledikleri ve arkadaşlarının hangi özelliklere sahip olmasını istedikleri sorulmuştur. Verilen cevaplarda yakın arkadaşlarının; sır tutan, güvenilir, dürüst, sadık, duyarlı, kendisini anlayan, içten, problemlerini dinleyen, her zaman canla başla dinlemeye hazır olan özelliklerinin olmasını istedikleri görülmüştür (Aydın, 2013, aktaran Han, 2018). Gündoğdu (2003, aktaran Atmaca, 2017) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da öğrencilerin iyi arkadaşı nasıl betimledikleri araştırılmıştır. Öğrencilerin arkadaşı, dürüst, iyi ve çalışkan olan kişi şeklinde tanımladıkları görülürken Çevik (2007, aktaran Atmaca, 2017) tarafından lise öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin arkadaşlarında en çok tercih ettiği üç özelliğin “Sırdaş ve güvenilir olması”, “Onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması” ve “Başarılı olması” şeklinde olduğu görülmüştür. Yaptığımız bu çalışmada arkadaşlığın niteliği üzerinde durulmamıştır. Bölgede konu hakkında daha sonra yapılacak çalışmalarda bu durum da göz önünde bulundurularak gençlerin ve çocukların arkadaşlıktan ne anladıkları üzerinde durulabilir.

Jeij ve ark. (2000) ergenler üzerinde yaptığı bir araştırmada, sosyoekonomik seviyesi yüksek olan 12-13 yaş ergenlerin zamanlarının çoğunu anne, baba ve kardeşleriyle; yaşları 14-15 arasında olan erkek ergenlerin ise çoğunlukla akranlarıyla vakit geçirdiklerini, aynı yaş grubundaki kız ergenlerin ise arkadaşlarını daha az tercih ettiklerini bulgulamıştır. Bu çalışma sonuçlarına bakıldığında ailelerin sosyoekonomik durumlarının ergenlerin arkadaş ve aileyle vakit geçirme süreleri bakımından farklılık yarattığı görülmüştür (Şimşek, 2010, aktaran Atmaca, 2017).

Dinçer (2008, aktaran Boyraz, 2019) yaptığı araştırmada alt ve üst sosyoekonomik düzeye göre lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini ve anne baba tutumlarını algılamalarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ergenlerin arkadaşlık ilişkileri alt boyutları ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyoekonomik düzeyleri arttıkça ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinden aldıkları puanları da yükselmektedir. Bu çalışmada ise ergenlerin algıladıkları sosyoekonomik düzey ile yeterlik algıları ve akran ilişkileri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bunun

nedeni olarak çalışmanın yapıldığı bölgenin sosyoekonomik düzeyi ile yaşayış tarzları arasında büyük farklılıkların olmaması olabilir. Bursa ilinin dağlık ilçelerini kapsayan çalışmada bölge halkının sosyoekonomik düzeyi ve kültürleri arasında belirgin farklılıklar bulunmamaktadır.

Fehimoğlu (1998, aktaran Atmaca, 2017), arkadaşlık ilişkilerini cinsiyete göre incelediğinde kızların arkadaş ilişkilerinde daha samimi, duygusal, yakın davrandıkları ve kendilerini daha çok açtıkları görülmüştür. Atalay (2018)'ın yaptığı çalışmada arkadaşlık ilişkileri güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat alt boyutlarıyla cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kız öğrencilerin güven ve özdeşim ile sadakat düzeyi erkek öğrencilerden yüksek bulunurken erkek öğrencilerin kendini açma düzeyinin kız öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Yılmaz (2016, aktaran Boyraz, 2019) yaptığı bir araştırmada ise Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne devam eden öğrencilerin akran ilişkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda arkadaşlık ilişkileri toplam puanında, bağlılık ve kendini açma alt boyutlarında kızların; sadakat alt boyutunda erkeklerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Döğücü (2004, aktaran Boyraz, 2019) yaptığı araştırmada öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri bağlılık ve kendini açma alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri güven ve özdeşim, sadakat ve kendini açma alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ama öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yapmış olduğumuz çalışmada kendini açma konusunda erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Görüldüğü üzere bu bulgu ile ilgili olarak literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bu çalışmada böyle bir bulgu çıkmasının bir nedeni küçük bir toplulukta yaşayan çalışma örnekleminde özellikle kızların kendilerini diğerlerine açma konusunda rahat hissetmemeleri olabilir. Bölgede erkek ergenlerin kendini açma konusunda onları destekleyen bir çevre olduğu düşünülebilir. Tam tersi olarak bölgenin kız ergenler için bu davranışı destekleyici bir çevre olmadığı düşünülebilir.

Bu çalışmada da literatür ile tutarlı olarak sınıf düzeyi ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Ebeveyn eğitim düzeyi ile ilgili yapılmış olan çalışmalara bakıldığında annenin eğitim düzeyinin arkadaşlık ilişkilerini etkilemediğini ancak babanın eğitim düzeyinin ergenin

arkadaşlık ilişkilerini etkilediğini göstermektedir. Ergenin arkadaşlık ilişkilerinin niteliğinin babanın eğitim düzeyi artıkça arttığı görülmektedir. Annenin eğitim düzeyinin etkili olmasının nedeni, annenin eğitim düzeyinden bağımsız olarak genellikle her zaman çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamaya dönük olması ancak babanın ise eğitim düzeyi arttığında çocuğunun gelişimindeki önemini farkında olarak davranması olduğu düşünülebilir (Doğan, Karaman, Çoban ve Çok, 2012). Bu çalışmada da ergenlerde akran ilişkilerinin güven-özdeşim altboyutunu etkileyenin babanın eğitim düzeyi olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyi ergenlerin akran ilişkilerini etkilememektedir. Fakat bizim çalışmamızda literatür bulgularından farklı olarak babanın eğitim düzeyinin düşük olmasının akran ilişkilerinde güven-özdeşim boyutu lehine bir farklılığı olduğu görülmektedir.

Bireylerin eğitim düzeyi, çeşitli faktörlerle şekillenen bir konudur ve genellikle daha yüksek eğitim düzeyi daha iyi ekonomik fırsatlar, sosyal beceriler ve kaynaklara erişim gibi avantajlarla ilişkilendirilir. Bu nedenle, genellikle eğitim düzeyi yükseldikçe ailelerin ve bireylerin sosyal ve ekonomik durumunun iyileştiği düşünülmektedir. İstisnai bir durum olarak bizim araştırmamızda baba eğitim durumunun düşmesi ile akran ilişkilerinde güven-özdeşim altboyutu puanlarında anlamlı bir yükselme saptanmıştır. Bu durumun bölgeye has belirli çevresel ve kültürel etkenlere uyum sağlamanın eğitim seviyesinin düşmesi ile ilgili olabileceği ve bunun da arkadaşlık ilişkilerine pozitif bir katkı sağlamış olabileceğini akla getirmiştir. Araştırmanın kısıtlı bir çevre ile sınırlandırıldığı da göz önünde bulundurularak bu durumun genellenemeyeceği açıktır.

Anne ve babanın birliktelik durumunun arkadaşlık ilişkilerinin yakınlık boyutunu yordadığı bir araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre; anne veya babanın dul olmasının yakınlık boyutunu negatif yönde yordadığı görülmektedir. Sosyal Öğrenme Teorisi, iyi bir evlilik ve arkadaşlık ilişkilerine sahip anne babaların, çocuklarının arkadaşlık ilişkilerini pozitif yönde etkilediğine değinmektedir. Anne babalar olumlu sosyal davranışlar için çocuklarının ilişkilerinde model olmaktadır. Markiewicz, Doyle, ve Brendgen (2001) yaptıkları çalışmada, ergenlerin algıladıkları evlilik kalitesinin arkadaşlarına karşı olan güvenli bağlanmasını etkilediğini saptamışlardır (Doğan, Karaman, Çoban ve Çok, 2012). Çalışmamızda ise anne ve babanın birliktelik durumunun akran ilişkilerini etkilemediği görülmektedir. Bunun nedeni boşanmış ebeveyn sayısının azlığı ve boşanan kişilerin çatışmalı bir süreç geçirmemesi yahut sosyal destek ağlarının kuvvetli olması ile ilişkisi olabilir. Bunu daha iyi anlayabilmek için gelecekte konuyla ilgili daha derinlemesine inen nitel çalışmalar yapılabilir.

Yapılan bir diğerk araştırmada, parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlik algıları puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve erkeklerin kızlara göre öz yeterliklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Aybars Öztürk, 2023). Bu çalışmada ergenlerde yeterlik algısının anne baba birliktelik durumu ile bir ilgisi olmadığı bulunmuştur. Bunun nedeni bölgedeki ergenlerin yeterlik algısına çeşitli çevresel faktörlerin daha çok etki ediyor olması ve/veya bireylerin kişisel özelliklerinin etkisinin daha yüksek olması olabilir.

Sonuç olarak yaptığımız bu çalışmada Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin hizmet bölgesinde bulunan liselerde öğrenim gören 381 öğrencinin bulgularına göre ergenlerde yeterlik algısı ve akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okunulan lise türü vs. gibi birçok değişken göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışmada genel olarak yeterlik algısının ve akran ilişkilerinin birbirinden etkilenmediği görülmüştür. Daha önce sene içinde yapılan okul ziyaretleri, okullarda verilen seminerler, tercih dönemlerinde görüşülen ve danışmanlık nedeni ile kuruma başvuran öğrencilerin profili göz önüne alındığında bunun nedenlerinin bölgede öğrenim gören ergenlerin kendini tanıma konusunda yetersiz olması, farkındalıklarının genel olarak düşük olması ve öğrencilerin çevrelerinde örnek alabilecek sağlıklı modellerin azlığı olabilir. Ayrıca yapılan gözlemlerde bölgede arkadaş ilişkileri konusunda zorlanan gençler göze çarpmaktadır; fakat bu araştırmada seçilen örneklem arkadaş ilişkilerinin genel olarak iyi olduğu yönünde beyanda bulunmuştur. Bölgedeki ergenler kendi yetenek, ilgi ve gelecek beklentilerine dair sağlıklı bir farkındalığa sahip olmayabilirler. Bu yüzden araştırmada ifade ettikleri akademik ve sosyal yeterlik algılarının da gerçekçi olmadığı düşünülebilir. Ya da süreç içindeki gözlemlerin yetersiz olduğu fikri ortaya çıkabilir. Bu durumun araştırmanın sınırlılıkları ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Yeterlik algısı ve akran ilişkilerinin ergenler üzerindeki etkisini daha net ölçebilmek için gelecekte bu ve benzer konularda nitel araştırmalar yapılabilir.

Eğitim programlarının içerikleri gözden geçirilerek ergenlerin kendilerine ve çevrelerine karşı farkındalıklarını artıracak çalışmaların eklenmesi onların hem akademik yeterlik hem de sosyal yeterlik algılarına destek olacaktır. Araştırma sonucu ve sene içinde yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak önümüzdeki eğitim öğretim yılında lise öğrencilerine yönelik kariyer danışmanlığı, bilinçli farkındalık kazandırılmasına yönelik psiko eğitimlerin gerçekleştirilmesi, akran ilişkilerini güçlendiren etkinlikler ve programlar düzenlenerek ergenlerin sosyal becerilerini destekleyebilecek çalışmalar yapılması

planlanabilir. Aile ve öğretmenlere ergenlerin sosyal beceri ve farkındalıklarını destekleyecek çalışmalarda daha etkin rol alabilmeleri için müşavirlik çalışmaları hazırlanarak aktif yetişkin desteği artırılabilir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular önümüzdeki süreçte geliştirilecek proje ve yeni araştırmalara yol açacaktır.

KAYNAKÇA

- Aral, N. (2016). Ergenlik Döneminde Kendilik ve Kimlik Gelişimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(2), 420-437.
- Atalay, D., & Özyürek, A. (2020). Ergenlerde arkadaşlık ilişkileri ve akran sapması. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2), 249-261.
- Ateşpolat, Y., & Bıçakçı, M. (2020). Ergenlerin Akran İlişki Ve Akran Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 1-13.
- Atmaca, M. (2017). *Ergenlerin benlik saygılarının arkadaşlık ilişkileriyle ilgili bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, Ö. (2019). Ergenlerin akran ilişkileri ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 173-188.
- Aslan, S. Y. (2017). *Göç bağlamında ebeveyn kültürleşmesi, ergenin arkadaşlık ilişkileri ve psikososyal yetkinliği*. Yayımlanmamış doktora tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi. Bursa.
- Aybars Öztürk, G. (2023). *Parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlik algıları ve okul bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H., & Burkal, E. S. (2015). Ergenlerde Sosyal Yeterlik: Sosyal Beceriler, Sosyal Destek ve Sosyal Kaygı İlişkilerinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 111-124.
- Bukowski, W. M., Sippola, L. K., & Newcomb, A. F. (2000). Variations in patterns of attraction to same- and other-sex peers during early adolescence. *Developmental Psychology*, 36(2), 147-154.
- Çifçi, İ. (2012). Ergenlik Döneminde Benlik Algısı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(30), 15-25.
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., & Figen, Ç. O. K. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *İlköğretim Online*, 11(3), 845-855.

- Ekici, G., ve Ergene, T. (2017). Ergenlerin Akademik Yeterlilik İnancı ve Okula Yönelik Motivasyonları Arasındaki İlişki: Bilişsel Yapıyı Ortaya Çıkarma Analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 10(2), 190-207.
- Erten, H. (2018). Ergenlerde Sosyal Yeterlik: Cinsiyet, Yaş ve Sosyal Destek Değişkenleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 25-47.
- Han, T. Ş. (2018). *Ergenlerin iyilik halleri, arkadaşlık kalitesi ve psikolojik sağlamlık arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kaner, S. (2000). Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Köksal, Ö. K., & Aydın, G. (2011). Ergenlerde Arkadaşlık İlişkileri ile Problem Davranışlar Arasındaki İlişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(68), 1-14.
- Özer, A., Kurt, D. G., Kızıldağ, S., Zorbaz, S. D., Şahin, F. A., Acar, T. ve Ergene, T. (2016). Ergenler için yeterlik algısı ölçeğinin (YAÖ) geliştirilmesi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 7(1), 237-250.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. (Çev. Edt. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EK. 1. Ergenler için Yeterlik Algısı Ölçeği İzni

Ergenler için Yeterlik Algısı Ölçeği İzni hakkında Gelen Kutusu x

Orhaneli Ram <ramorhaneli@gmail.com>
Alıcı: arifozer

28 Mart Sal 15:11 ☆ ↶ ⋮

İyi günler hocam, bizler Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi psikolojik danışmanlarıyız. Araştırmamızda ergenlerde arkadaşlık ilişkisi ve yeterlilik algısı değişkenlerinin incelemeyi düşünüyoruz. Geliştirmiş olduğunuz Ergenler için Yeterlik Algısı Ölçeği'ni araştırmamızda kullanabilir miyiz?

İyi çalışmalar dileriz.

ARIF ÖZER <arifozer@hacettepe.edu.tr>
Alıcı: ben

28 Mart Sal 17:28 ☆ ↶ ⋮

Eibete olcekle ilgili sorularınız olursa yanıtlamaya çalışırım
Kolaylıklar

EK. 2. Akran İlişkileri Ölçeği İzni

Arkadaşlık İlişkileri Ölçeği hakkında Gelen Kutusu x

Orhaneli Ram <ramorhaneli@gmail.com>

21 Mart Sal 15:31

Alıcı: aozada ▾

İyi günler hocam, biz Orhaneli Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanlarız. Araştırmamız kapsamında Arkadaşlık İlişkileri Ölçeği'ni kullanmak istiyoruz ancak Sema Ka hocamıza izin kapsamında ulaşacak bir iletişim adresi bulamadık. Sizin " GENÇLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ, AİLE VE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İLE OKUL YAŞAMININ AKRAN ZORBALIĞINA ETKİSİ" tezinizde bu ölçeği kullandığınızı gördük. Sema Kaner hocamıza iletişim konusunda ulaşabilmemize yardımcı olabilir misiniz? Şimdiden teşekkür ederiz, iyi çalışmalar.

Ayşe Ozada <aozada@gmail.com>

21 Mart Sal 16:13

Alıcı: ben ▾

Merhaba,
Sema Kaner hocaya ben de ulaşamamıştım ve Ölçeği kaynak göstererek kullandım. Herhangi bir sorun çıkmadı. Etik açıdan da kaynak göstererek kullanmanız yeterli olacaktır.

İyi çalışmalar dilerim

21 Mar 2023 Sal, saat 14:31 tarihinde Orhaneli Ram <ramorhaneli@gmail.com> şunu yazdı:

—

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Özada Nazım
Cyprus International University
Department of Social Work